

A VERSEK ÉVE ILLETMÉNYVERSE

GULYÁS JÓZSEF

41

Elérkeztünk a csúcsra (kis csúcs, igaz?)
tehettem volna többet is,
szólhattam volna szebben is,
mint Rilke, Apollinaire
vagy akárki,
de nem én, nem én beszéltem,
a por, füst, szemét,
rajtam keresztül a pokol beszélt,
a D-moll toccáta és fúgát
átírtam vödörkre és kalapácsra
s már nem reméltem,
hogymeg asszonynak
virágot fogok vinni a kórházba,
más lett volna kedden vagy szerdán,
legkésőbb szerdán,
délben, még jó délelőtt,
kedden vagy szerdán
volt már néhány fehér cérnaszál a hajamban,
rossz, nehéz természet,
hisztériás beszédzavarok,
csavargás, 41 év,
szomorú negyvenen túl találkozni,
mert találkoztunk,
én már lemondtam mindenről
és találkoztunk,
elkaptam épp egy lengő madzagot
a forgó városokban,

41 év, a többi már
majdcsak elmúlik valahogy, gondoltam,
a többi tán könnyebb lesz,
41, ahogy mondani szokták,
megette kenyere javát,
ledolgoztam egy részét, remélem,
a felét, a nagyobbbat,
a nehezét, remélem,
jöhetne a nyugdíj, a nyugdíjas költészet,
a nyugodtabb élet,
semmittevés, henyélés, heverészás,
a normális, igazi élet,
végre az élet jöhetne,
de most jön csak a java,
újra kitarul a kapu,
jön és azt mondja: májusban zajongjanak ám
nyárfák az ablakunk alatt,
meglátjuk, mondom, meglátjuk,
jól van,
csak ne sírd tele a kendőket,
én időben szóltam,
a törülközőket május elsején,
tedd fel a hajad
és ne várj virágot,
én időben szóltam,
jól van, jól van,
vízdaráló masinák forognak majd a pázsiton,
csak ne szívd az orrod
és ne sétálj éjjel meztálláb
a harmatos fűben miattam,
ott az a Rét, neked adom
és legyen tied Kővágó, az a kis éden,
tessék Kővágó,
nyarakkal kivilágítva,
telekkel beárnyékolva
és nem lesz a kezemre tetoválva
egy ház építési dátuma,
41 év, mánia, rossz hajlamok,
hitemből kitérve,
útszél, ebcsont, fényhamu, vesefőveny,
hazamegyünk a nyáron,

anya, vágjon le egy madarat,
mondom otthon a fák alatt,
a pokrócon heverészve,
bennünk még halkan duruzsol tovább,
morzsolódik a leállt gép
(látom, mégis azt gondolod,
szebben susognak ezek a fák)
batyuval hátunkon,
majd lemegyünk a Rétre,
te sem várod jobban
a pikkellyel teleszórt, gyöngyfényű partokat,
elhagyott paradicsom,
virágozik ott egy lármás, szép
madárnép,
ősszel mintha belőlem távozna . . .
s amikor estefelé
megjelennek a pici bombázók rajai sivítva,
akkor bánod meg igazán,
hogy találkoztál velem,
kint légy, szúnyog
s efféle vérszívó (a tőkésen kívül)
csak múzeumban látható,
hisztériás beszédzavarok, 41 év
s csak most jön az igazi,
az óvoda, mint egy mennyei
állatkert, karám,
csontzene, csitt-csatt a vályú körül,
szétszórt kezek és lábak,
pici, gombos szoknyák, ködmönök, sipkák,
e felhő alól futsz hozzám
csillogva és sötéten,
amikor begombolsz minden kabátot,
és azt mondod: 41,
igen, ha lett volna valami,
te másképp látod,
te hiszel bennem,
mint az a csumájáig lerágott hidalgó
szétszórt hajával
ott a szemétvödrök körül,
így állunk, mondom én
(közelebb járunk a valósághoz,

ha ezt szem előtt tartjuk)
41 év, kiégve, elmerülve,
beleragadva az egzisztencia sarába,
mélyen beletaposva
és eljön a tavasz: a kivasalt macskák
és trombiták évszaka,
a széttaposott, száraz békák,
mint a Bata-cipők, eljönnek,
a lefölezött takácsok, a dzsörzé
elgáncsolt bajnokai,
az elmúlt villamosistállók porában,
kikapcsolódva,
egy kódorgó aggastyán,
szélnek fordítja fülét,
parázsló szemében
az éjszaka vak lámpása, a hold
fáradt-fehéren,
itt élünk majd (közel és messze)
gyarak és templomok,
kocsmák, kaszárnyák, börtönök
és lovak, melyekre
hentesek és szitakötők vetnek árnyat,
itt kocognak még,
kocorásznak csettegve a kövön,
mészárosok és szitakötők
véres pillantásai között,
itt fogunk élni,
a balkonra leszáll az első este,
aztán a másik
és hullik, kopog,
mint a levelek,
hullnak az órák kopogva a balkonunkra,
csörgő nyárfalevél,
a szél kutat a lomb közt,
aludj csak, ne félj,
ha azt mondom: Stuttgárt,
homlokodon árnyék fut át,
a múlt kísérő árnyai . . .
a bánáti elmeógyógyintézet ápoltja,
akit szerettem,
már nem tudom mikor, miért,

eljön, eljönnek
a negyvecsigarettás napok, minden el,
a lefölezött takácsok,
a dzsörzé elgáncsolt bajnokai,
minden, minden eljön,
visszatér ébren és álmunkban,
ahogy nyitod a szemed,
székemen egy csontváz fehérlik
a reggel friss hamujában
és a földeken, ahol járunk,
néha fölcsap egy lábcsont
(földrágta, emészthetetlen
ember-ízék)
az archeológia zsíros koncai,
zsíros konc-mezők,
malacok turkálnak úgy, gyökeret keresgélve,
az ínyesmesterek,
ezek az igazi ínyencek, édesgyökér,
öreg szimbólumok,
a lét örökös hurcolkodás,
főtt arcok, égő szemek,
mint a kanális leendő hullája,
a vén hidalgó,
rőf-rőf, te édes, szólt a nőhöz,
és ráhajolt a rakott asztalra,
karok és rendek,
májusban így szól egy utazó:
havat látok az ágakon, havat,
beszélj halkabban,
mint az esti fák,
ha elvesztik árnyékukat,
szárny és gravitáció,
vörösparéj, butaság tökélye,
rámázott isten, istenek,
itt kellett volna fölszállni,
mint a sárkány,
rútságok, hiány végtelen halmai, hegyek,
untság, férfiszúke,
csengő magasságok
és magasok fényes, tiszta hallása,
Euridike a disznóólban,

mélyen az egzisztencia sarában,
a földhöz ragadva,
mélyen beletaposva,
itt kellett volna fölszállni
a tiszta hallású síkokra,
sok, nehéz semmi, lehízva, kifényesedve,
mint a vakart jószág,
medvefarú urak közt, a fák alá
terített pokrócon, egalité,
ezek lopták el a nyarunkat,
meglátod, mert jaj,
ott szorongunk mi is a tömegben,
rágózva, türelmetlenül,
nyakunkba lehelve állnak
a hátunk mögött a sorban
és szúvasan, köpködve kiabálnak,
átkiabálnak a fejünk felett
(ezek csapkodják be az ajtókat az országban,
vakolat potyog utánuk)
századszor unják meg a tengert,
századszor jönnek haza,
századszor megunva a gálicos tenger
átlapozott újságjait,
itt kellett volna fölszállni,
ó, én ráuntam,
hogy asztal alól nézzem az életet,
hogy vágyakozzam hiába,
meguntam, messziről fakón:
Esti Hírlap, Esti Hírlap,
alkonyodott a Marx téren,
ahogy cókómókkal megérkeztem
egy idegen városba,
41 év, eleget kuporogtam,
mint a kis takács,
az asztal alatt nem mertem a lábam kinyújtani,
középkori este,
deres fej,
tekergés,
orrvérzés,
törökbúza,
özönvíz,

csak a kereskedőkre ne hallgass
vagy csak a kereskedőkre hallgass, fiam,
nagy a választék,
a sárkányok alacsonyan szállnak,
falakban egerek fogócskáznak,
az ujjak szemétben és csillagok közt turkálnak,
szép, kúszált rend,
szögeken festett hazugságok,
rámázott kis istenek
(ezek a képek leesnek)
és milyen korszerű, faragott jelenetek,
képek, trófeák díszítik
a dolgozó külön szobáit?
mit keres a virág az ügyvédek asztalán?
te rámázott isten,
kinek kellett ez? senkinek,
haszontalanság, nagy,
hiábavaló munka volt,
igazi szép, nagy hiábavalóság,
vakmerőség, mint
a kúszált-szemű fuvarosok közt hajnalban,
ital, dohány, kártya, bicska,
kilépni s meglocsolni, mint a kutya,
a virágokat, a léckerítést,
csak ne a virágokra, szólt
a pinkapénzzel kitömött vénasszony,
nehogy a virágokra,
mért ne a virágokra?
azért is a virágokra!
kártya, vesztés, hasmenés,
férges, akik
megélhetést keresnek a fuvarosok körül,
41 év s nem körülményesen,
mint a domb szelíd lankái,
gyors, meredek hegyoldal ez
(nem izgat, kit érdekel)
e meredek lejtő vájja ki majd
életem utolsó mélységeit,
így jöttem: törékeny szerszámmal,
üvegkalapáccsal,
üveg-kalapács-homlokkal

törögetve magam felett
és körben a palarétegeket,
nem az égből estem én ide
(az eget ma kizárjuk,
kiöregedett, régi dolgaink padlása)
és mi volt a gőz?
mi gondolt ki és miért?
mily szél, milyen kerék
verte, csépelte álmos, puha, akaratlan
és akaratos valóm?
rákapcsolni az időre a barlangokat,
nem simogatni
(henyélt, redőtlen tengerek)
felkorbácsolni,
bántani s felforgatni az életet,
ez volt a nagy gőz,
hogyan értsük már végre egymást
(a gyengébbek kedvéért)
külföldön a húsomban,
a bőröm alatt gombás fészek lüktetett,
jeges lepedőben forgattak,
ezer szerencsém volt akkor,
mecsajnáltak a vámosok is,
hogyan nézhettem ki, Mindenható!
néha vettem egy nőt
a farmernadrágok árán,
avas firhang,
amíg legomboltam az összeget, kinéztem,
kihalt, sötét udvar,
szomorú, borongós illat, ó,
Euridike, a disznó,
Euridike a disznóólban
és hallottam: messze-e?
kérdézték,
amikor egy kis kofferral elindultam,
régi, éghetetlen,
kifordított angol szövet ruhámban,
nem vendégségbe,
nem turista-kirándulás, az biztos,
nem kéjutazás, látható
és láttam magam, ahogy

kilépek
s ott állok a kis műhely ajtajában,
egy képzelt fotón,
fejem fölött cégtábla:
Wurst István úriszabó,
mögöttem: sár és pokol,
lábam előtt: tenger,
szennyes hullámai cipőm orrát verik,
méh és bölcső,
a város épp pohara mellett ásitott,
verébfény, férfiszürke
és mentem egy kis táskával,
kifordított, jó régi,
de elpusztíthatatlan,
éghetetlen, kopott angolszövet ruhámban,
fény pislákol bennem,
kis fény, mint a vécékben
és a falusi állomások váróiban,
vén hitehagyott ifjú,
huszonegy éves koromban
megírtam utolsó versemet,
harc, lányok, sírfelirat
(néha a Tiszát forgattam fejemben)
minden és semmi,
most e masnis, barna szemű asszony
kimerített engem
tán végképp a káoszról
rongyos hálójával
(nélküle oly gonosz voltam,
mert az akartam lenni,
nem szolgált rá itt senki a jóságomra)
csöpp állatkerti óvónő,
száz lyukat gombol be naponta,
délelőtt nincs hol
és nincs idő bögni, tele szivacs,
így szalad hozzám
és telesírja a törülközőket,
utána gyorsan kiderül
és azt mondja: gyerünk
és felsikolt a fonyadt láb,
a vén bűnös dorong,

repesnek a húsban
a fájdalmas, törékeny, korhadt lécek,
kint kendermagos magasság,
ágaskodó száraz halfej az égen,
megváltó gondolatok
(az ég, mint magunk,
régen kiöregedett fohászaink lomtára)
ő nem is sejtí,
hogy egy kutya átmegy időnként
a konyhatükörben az emeleten,
Hubermann hegedűje
azt mondja most tisztán, félreérthetetlenül,
hogy írjon az ember
és hogyan írjon, mégsem elhatározás
dolga csupán,
senki tanácsát nem fogadtam meg,
soha senkire se hallgattam,
olyanok is jöttek, akikkel szemben
az igazat is tagadni kell
plagizáltam én is, mint a többiek
(de én nem tőlük)
és azt is másképp,
a vécéköltészetből is leszűrtem valamit,
kevés aranyat,
kicsavarni a vizes falakat,
ez is lehetne napiparancs,
a telesírt hangszereket, konyharuhákat,
ne vitázz a Németh Jánossal,
te vitéz, de Magyar Fajankó,
most így szól Hubermann hegedűje,
aztán: márciusi homokfelhő,
leesett, földet súroló ajtók, nyitogatom,
kallantyú, szózott víz,
magunk köré édesgetett szárnyasok,
márciusi homokfelhő
(a szárnyaló üres, rossz homok)
már halmokban, kevés arannyal,
közhely, kenyér, só, égből aláperegve,
megoldhatatlan ügyek
s 41 év, de soha úri szakáll,
mellemen

(gyerekek kapaszkodtak rá egykor,
fiúk és lányok,
mások fiai és lányai)
széttárom a függőnyt
és emlékezem fényesen a 133 napra
meg az estike virágra,
zöldre festett zsaluk,
mint a gyerekkor,
hol kezdet és vég lidérce lobog a tájban,
egy pohár virágban
asztalomon s én is
megtörülködöm a konyharuhában
negyvenegyedik születésnapomon,
hol, mikor is múlt el?
talán a buszmegállóknál,
buszra és csapra várva,
néha az éjszakai mozikban
(hol rést találtam)
az éjjeli mozikban
az elit és a magányos emberek láthatók,
a ribik,
hogyan elűssék valahogy az üres órákat,
nehéz, üres órákat,
a rémmel teli, üres esti órákat,
táskámmal az éjben
(egykor a nagy fogás ideje volt)
disznóbőr táskámmal az éjben
egyedül tangózok az oszlopok körül,
mint meglőtt madár
és kecskebőrbe bújt asszonyával,
fehér kecskebundás nejével,
mint jobbik énjével, érkezik a költő,
előtte, mögötte: jövő,
meghalni bokáig érő vízben,
megfulladni a csapra várva,
ó, szép, fehér vizek,
szűzvékonyan vagy bárcásan,
mint kurvák és szüzek,
itt most szép, fehér vizek csörögnek,
míg a nádasban
elpattan az utolsó lámpaüveg,

kormosan, mint a síp,
falakban egerek futóárka, korom,
fekete liszt folyik alá,
mint a korhadt asztallábakban,
41, hogy elszaladt
s ha szép lett volna,
mondjuk, ha fölötte vagy benne egy páva
széttárja esernyőjét,
mert az élet értelme a boldogság,
a gyöngyöző torok,
nem a denevér éjszakai röpte
a feldobott mici körül,
41 év, gyertyás agyvelő,
előnt a szőr, itt az új szőrösödés,
a fül- és orrszőr,
a kúszált szemöldök baljós korszaka,
az élet értelme a brekegés,
hosszan, feldobott fejjel,
nem a pusztába meredt szemgolyó,
véres fényeivel
és ugyanabban az életben
ugyanazon a parton,
ugyanazon a légyfogón,
abban a csavarmenetben,
kotorva csillagban és szemétben,
por, hamu és korom,
kitüntetéssel tele,
egy sarkaiból kifordult, eszelős aggastyán
hebegve járkál
a régi huszárkaszárnya hamujában,
elmerült csodás illataival,
jó lószagú, piros huszárok,
hazafelé a pislákoló esti villamoson,
csörömpölt vágatva
és csörömpöl egyre tovább,
széthullva az éjben . . .
és elpattan az utolsó kormos lámpaüveg
kint a réten,
a városokban kis résekre találtam,
a menekülés ajtóit a mozik,
a menekülés ajtóit és ablakai

az éjféli mozik,
itt találkozunk,
jön fehér kecske-bundás nejével a költő,
kecskebőrben a költő fele,
zavart, de biztos csapásokkal
húznak el fölöttem
s ugyanabban az életben,
ugyanazon a parton
és ugyanazon a légyfogón,
abban a csavarmenetben,
tudom én, mi a szerelem,
néhány rándulás,
bosszú, hazugság, szomorú bosszú, elégtétel,
mint más dolgaim
és ki tudja, miért,
a halálos életért,
férges almaeső veri a párkányt
s amikor minden hullik,
szentség, csillag, vakolat,
lehull és szétpereg,
nagyfogú mosolyok, ringy-rongy,
sült arcok és szemek,
a gyógyszerekben, melyeket szedtem,
papagájok sírtak,
így térül meg dúsan a befektetés,
szemüket körbejártatva,
a tenyésztők összedörzsölik mellsőjüket,
hátrafordulva,
a rohadt-alma-esőben, látom,
visszatérő lidérces álom,
főlnyalt kaszárnya-folyosók országútjai,
nagy hiábavalóságok,
sok szép nagy hiába,
mákhajas szószék, árvaszék,
a törvényszék, nem árnyékszék,
az árnyékszék, nem törvényszék
(itt föllebbezni nem lehet)
nem vagyok hálás senkinek,
nem vagyok hálás semmiért,
néha bocsánatot szeretnék kérni
a vidéki állomás

és a vécé világosságú kocsmákban
és nem tudom, miért,
mákhajas, részeg újságok,
ha egy szebb szót hall,
már örül az ember füle,
szentimentálisak vagyunk mi,
fekszünk a sötétben
és nyitva a szemünk,
az asztalon sapkádban alszik s álmában csönget
a toszkánai selyemjuhnyáj,
nyáj a vitrinben, a kolompokban,
ökörkolomp és butéliák,
szentimentálisak vagyunk mi,
a semmiben halászunk,
egy csöpp jószág már kendőért kiált mibennünk,
mint Paszternák,
egyszer én is odakapok hirtelen,
a szivarzseb táján
és leülök a kisszékre csodálkozva,
belül megcsendül valami
titkosan, mint egy pohár,
az lesz rólam az utolsó fényképed,
ahogy meglátsz a konyhatükörben,
hol néha kutya és hattyú megy át,
fénykép tükörből,
mint a festők,
bocsáss meg, ha nem sikerül
összeszedni magamat
a nagy lencse előtt,
az lesz a leghűbb képem, tudom,
amit először majd
a tükörben pillantasz meg,
a többi nem tartozik rám,
a romeltakarítás mindennapi munkája,
jönnek a szakma mesterei,
a halálszakmában dolgozók,
a halál marokszedői,
tenger, emlékszem, ezt kérted,
ne legyints,
ne legyints,
megígértem, azt mondtam:

húzd ki magad,
szép vízdaráló masinák forognak majd
körül a pázsiton,
dehogys á, nem, nem á,
ó, nem á,
nem értem föl büszkeségemig,
itt élünk és halunk,
a gravitáció körmei közt csapkodva,
e rongyos kisvárosban,
szunnyadó templomok,
templomok és lovak alkonyatán,
szép pillantású lovak,
látom, nem tudsz fölegyenesedni
ebben a világban,
ha azt mondd, Stuttgárt,
arcodon felhő fut át
és sírunk már, mint hülye öregek,
minden kis semmiségen
és hálásak vagyunk egy pillantásért,
valami apróságért,
mindenért most már,
egy jobb szóért,
mert szentimentálisak lettünk,
tán szenilisek is,
elég ha az utcán valaki vagy
a boltban azt halljuk: ó,
ha valaki mellettünk felsóhajt
és hanyatlunk, mint a rózsza,
nagy munka volt
e használt limlomból megcsinálni,
összeeskábálni magunkat,
felrakni ezt a két világot,
kikalapálni nyelvet és fület,
kifényesíteni, felhúrozni,
fölszerelni, átstimmelni ezt a hangszert,
fület és szemet,
e lágy kristályt, ezt a kocsonyát,
mint eget és földet,
eltűntek a szitakötők a városokból
a lovak után,
lovak és szitakötők nincsenek,

az utolsó ló is búcsúzik
a vágóhíd északi kapujában,
délen fehér kabátos boltosok sürgölődnek,
nem dekáznak,
ó, nem dekáznak a hentesek,
41, minden elmúlik,
a Nílusban a nagy fűrészesek,
a galamb eloszlik,
egyik edényből másikba megy át,
délelőtt nincs idő
és nincs hol sírni, tele szivacs,
így szaladsz hozzám
és telesírod a törülközőket,
utánad vizes konyharuhák
(a sírás a legyőzöttség tudata)
és kopog, kopog a balkon,
szürke délutánok hullanak,
órák s napok esőznek a balkonunkra,
ha azt hallod, Stuttgárt,
homlokodon árnyék fut át,
csak semmi ellágyulás,
amikor ellenségeink megsimogatnak,
velük szemben
még az igazságot is tagadni kell,
Kopernikusz-képüket hozzák,
Kopernikusz-világkép tört szarvaik közt,
mert jönnek, kiszűrják
a költők és gyermekek léggömbjeit,
ittas üzletek, szatócsok,
szatócsújságok, langyos bú,
színes néptakarmányozás,
látom, mégiscsak könnyebb lehúzni
a kígyóbőr-csizmát itthon,
mint a Sváb-hegy alatt, hol
percenként repülő rúgja el magát a standról,
mint ijedt fácánok,
úgy ugranak fel a magasba perregve
(sokan önmaguknál kisebb
csomagolásban tértek haza,
mint egy cipősdoboz)
mintha megpattant volna bennem valami,

gyakran körülnézek,
Ludas az egyetlen hely a világon,
ordított a részeg Torok
az „Aranyhal” örökzöld siratófalánál,
Ludas az egyetlen hely
a világon, ahol még élni lehet
(vagy lehetett volna)
41 év, vers, aranyláz, kapadohány,
valónak látszó délibáb,
megérdemelt, állapotos hátvakaró-gyárosok,
ó, nem az öregség,
nem a szervek zavara, hogy
folyton könnyezünk,
mert könnyezünk, szívem,
százeszű iparosok,
lomtelepek csipkedő tyúkjai közt,
rossz vasak, gépek orvosai,
jön a hajába főtt krumpli korszaka,
a sóba-vízbe-lötty,
itt a világ vége, kiabálnak,
ezek lopták el a nyarunkat
és nem lehet egy kis békét összekaparni itt,
a csend, e gyógyító kés,
csak centikre hatol bele a városokba . . .

(1977)